بەناوی خودای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

پشت بە حوکمی برگەی (١) لە ماددەی (٥٦)ی یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەموارکراوو، لەسەر داوای ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان، پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق لە دانیشتی ئاسایی ژمارە (٢١)ی رۆژی ٢٠١٢/٦/٤ بڕیاری دەرچوواندنی ئەم یاسایەی دا:

یاسای ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠١٢
یاسای لێبوردنی گشتی لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق

ماددەی یەکەم:

لێبوردنی گشتی حوکمدراوان (بەندی و دەستبەسەران– النزلاء و المودعون) دەگرێتەوە بەگوێرەی ئەو حوکمانەی لەم یاسادا هاتوون.

ماددەی دووەم:

سزای ئەوانەی حوکمی لە سێدارەدان دراون لەو کێشانەی ئاشتەوایی لە نێوان لایەنەکانیاندا دەکرێ بۆ سزای هەتا هەتایی کەم دەکرێتەوە و ماوەی گرتن و حوکمی پێشوویان بەو مەرجەی ئاشتەواییەکە لەبەردەم ئەو لیژنەیە چەسپا بێت کە بەپێی ئەم یاسایە پێك هاتووە لەماوەیەکدا کە لە (چوار مانگ) لەرۆژی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایەو تێپەڕ نەکات.

ماددەی سێیەم:

یەکەم: لێبووردنی گشتی هەموو حوکمدراوان دەگرێتەوە بەندکراو و گیراوەکان لەفەرمانگەکانی چاکسازی کۆمەڵایەتی لەهەرێمدا لەو ماوەیەی کە ماویانە لە حوکمەکەیاندا کە لەلایەن دادگاکانی هەرێمەوە دەرهەقیان دەرچووە لەو کێشانەی ئاشتەوایی کراوە یان دەکرێت لەنێوان لایەنەکان لەبەردەم لیژنەی پێك هێنراو و لە ماوەیەکدا کە لە(چوارمانگ) لە رۆژی کارکردن بەم یاسایە تێپەڕ نەکات و دەستبەجێ ئازاد دەکرێن.

دووەم: ماوەی سزای حوکمدراو بۆ بەندی و دەستبەسەران (النزلاءو المودعين)لە فەرمانگەکانی چاکسازی کۆمەڵایەتی لە هەرێمدا بە رێژەی (٢٠٪) کەم دەکرێتەوە لەو ماوەیەی کە لە سزا ئەسڵێیەکەدا هاتووە ، کە لەلایەن دادگاکانی هەرێمەوە دەرهەقیان دەرچووە لەو کێشانەی ئاشتەوایی نەکراوە لە نێوان لایەنەکان و ئەو ماوەیەی کە کەمیش کراوەتەوە وەك ماوەی بەسەرچوو لە فەرمانگەکانی چاکسازی کۆمەڵایەتی بۆ مەبەستی ئازادکردنی مەرجدار هەژمار دەکرێت، بەدەر لە ئەنجامدەرانی ئەو تاوانانەی لە ماددەی شەشەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.

ماددەی چوارەم:

ڕێکاری یاسایی بەشێوەی یەکجارەکی لەو کێشانەدا ڕادەگیرێت کە لە ژێر لێکۆڵینەودان یان لە دادگاییکردندان لە هەموو ئەو تاوانانەی کە بەر لە ڕۆژی دەرچوونی ئەم یاسایەوە ڕوویان داوە (جگە لە تاوانبارە هەلآتووەکان و ئەو تاوانانەی لە حوکمەکانی بەدەر بێت) ئەگەر ئاشتەوایی لەنێوان لایەنەکان لەبەردەم لیژنەی پێك هێنراو لەماوەیەکدا کرابێت کە لە (چوار مانگ) لە ڕۆژی کارکردن بەم یاسایەوە تێپەڕ نەکات.

ماددەی پێنجەم:

لێبوردنی گشتی ئەوانە دەگرێتەوە کە بە تاوانی سەرپێچی کردن گیراون و ڕێکاری یاساییش دەرهەق بە تۆمەتبارانی رادەگیرێت.

ماددەی شەشەم:

سوود مەند نابن لە حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەو بەند و دەستبەسەرانەی (النزلا والمودعون)کە سوودیان لە حوکمەکانی یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠٠٧ یاسای لێبوردنی گشتی وەرگرتووە یا هەر یاساو بڕیارێك کە پێش ئەو دەرچووە، هەروەها بڕیارەکانی لێبوردنی تایبەت کە لەسەرۆکی هەرێمەوە دەرچووە و ئەنجامدەرانی ئەم تاوانانە:

یەکەم: ئەو تاوانانەی لە یاسای پاراستنی بیانیان و ئەوانەی کار دەکەن لەگەڵ ڕێکخراوەکانی نەتەوە یەکگرتووەکان و ڕێکخراوەکانی مرۆیی لە هەرێمی کوردستان ژمارە (٦)ی ساڵی ١٩٩٢ و یاسای سزادانی حیازە و دروست کردن و بەکار هێنانی تەقەمەنی ژمارە (٨)ی ساڵی ١٩٩٢ و یاسای بەرەنگار بوونەوەی تیرۆر ژمارە (٣)ی ساڵی ٢٠٠٦ی هەموار کراودا، هاتوون.

دووەم: ئەو تاوانانەی گرێدراو بە ئاسایشی ناوخۆ و دەرەوەی هەرێم.

سێیەم: بازرگانی کردن بە هۆشبەرەکان.

چوارەم: بازرگانی کردن بە داو و دەرمان و خۆراکی تێکچوو

پێنجەم: بەرتیل و دزینی سامانی گشتی.

شەشەم: تەزویر کردنی دراو و کاغەزی پارە و بانکەنۆت.

حەوتەم: زینای مەحرەم.

هەشتەم: دەستدرێژیی سێکس و نێربازی و هەتکردنی نامووس .

نۆیەم: تاوانی کوشتن بەبیانووی ئابڕوو سڕینەوە.

ماددەی حەوتەم:

ئەو حوكمدراوانەی حوكمی غیابییان دەرهەق دەرچووە ئەگەر لە ماوەی (چوار مانگ) لە رۆژی دەرچوونی ئەم یاسایەوە خۆیان ڕادەست دا سوود لە حوكمەكانی ئەم یاسایە وەردەگرن، بەدەر لە ئەنجامدەرانی ئەو تاوانانەی كە لە ماددەی شەشەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.

ماددەی هەشتەم:

یەكەم: بە مەبەستی جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە لیژنەیەك یان زیاتر لە هەر ناوچەیەكی تێهەڵچوونەوە لە هەرێمدا بە سەرۆكایەتیی دادوەرێك كە پلەكەی لە پلەی دووەم كەمتر نەبێت و ئەندامیەتیی هەر یەك لە نوێنەری وەزارەتەكانی داد و ناوخۆ و كار و كاروباری كۆمەڵایەتی و سەرۆكایەتیی داواكاریی گشتی پێك دێت و، هەر لایەنێكیش نوێنەرانی خۆی كاندید دەكات بۆ جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە.

دووەم: بڕیارەكانی كە بەپێی ئەم یاسایە لە لیژنەكەوە دەردەچن قابیلی تانەلێدانن بە شێوەی پێداچوونەوە (تەمییز) لە لای دادگای پێداچوونەوە (تەمییز)ی هەرێمدا لە لایەن ئەندامی داواكاریی گشتی یان لە لایەن خەڵكانی پەیوەندیدارەوە (زەرەرمەند)ەوە لە ماوەی (سی) رۆژدا لە رۆژی دەرچوونییەوە، ئەو بڕیارەی لە لایەن دادگای تەمییزیشەوە دەردەچێت یەكلاكەرەوە دەبێت.

سێیەم: دەبێ لێژنەكانی تایبەتمەند بە جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە ماوەی (حجز) كردنی ئەم كەسانەی كە ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە ئەژماربكات.

چوارەم: دەبێ لێژنە كارەكانی خۆی لە ماوەی چوار مانگدا لە رۆژی دەست پێ كردن بە كارەكانییەوە تەواو بكات، بە تەواو بوونیشی لیژنەكە بە هەڵوەشاوە دادەندرێت.

ماددەی نۆیەم:

یەكەم: پێویستە لەسەر سەرۆكایەتی دادگای پێداچوونەوە (التمییز) و دادگاكانی تێهەڵچوون (الاستئناف) و دادگاكانی تاوانەكان (الجنایات) لە هەرێمی كوردستان راستەوخۆ حوكمەكانی ئەم یاسایە جێبەجێ بكەن لەسەر ئەو كێشانەی كە بۆ لێ وردبوونەوەی پێداچوونەوە (تمییز) ئاراستەیان كراون.

دووەم: لەسەر دادگاكانی تایبەتمەند بەو كێشانەی كە ئاڕاستەیان كراوە بۆ دادگایی كردن، راستەوخۆ حوكمەكانی ئەم یاسایە جێبەجێ بكەن.

ماددەی دەیەم:

حوكمەكانی ئەم یاسایە ئەو كێشە و ڕووداوانەش دەگرێتەوە كە پێش رۆژی دەرچوونی ئەم یاسایە ڕوویانداوە.

ماددەی یازدەم:

دەبێ ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێمدا رێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە لە ماوەیەکدا دەربکات کە لە (حەوت رۆژ) لە رۆژی کار پێ کردنییەوە تێپەڕ نەکات.

ماددەی دوازدەم:

دەبێ ئەنجومەنی وەزیرانی و لایەنانی پەیوەندیدار حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی سێزدەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بلاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمیی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

د. ارسلان بایز اسماعیل
سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

هۆی دەرچوونی

لەبەر ئەوەی ئامانجی سەرەکی لە سزادان چاك کردنی تاوانکارە بۆ ئەوەی هەلبرەخسێ بۆ ئەوانەی لایانداوە و هەندێ تاوانیان ئەنجامداوە تا بۆ ناو کۆمەڵ بگەڕێنەوە و تێکەڵ بە ژیانی کۆمەلایەتی ببن و بۆ ئەوەش گیانی ئاشتەوایی و لێبوردەیی بە لێخۆشبون بلاوببێتەوە یان سزاکەی سووك بکرێت یان رێکاری یاسایی دەرهەق ڕابگیرێت بەهۆی ئەوەی ئەو تاوانانەی ئەنجامی داون بەر لێبوردن دەکەون، ئەم یاسایە دەرچوێنرا.

تێبینی: ئەم یاسایە بەبڕیاری ژمارە (13)ی ساڵی ٢٠١٢ لەلایەن سەرۆکی هەرێمی کوردستانەوە پەسەند کرا.